

Ed. Piper I p. 623-642 based on *Mb*

Cf. D'Onofrio p. xxxvii n. 86

*Mb*: München clm 4621, ff. 47r-56r (saec. XIex)

*Mt*: München clm 19473, ff. 23v-29v (saec. XII in)

*Wb*: Wien VPL 2508, ff. 1r-11v (saec. XIin, imperfect)

=====

<D.> Si omnis vita nostra philosophiae dis/ciplinis proficit et usu valet, /  
primo / omnium mihi insinua / quid sit philosophia.

M. Naturarum inqui/si/tio, huma/narum divinarumque rerum cognitio.

D. Et<sup>1</sup> quis finis eius? /

M. / Honestas / vitae, studium bene vivendi, meditatio mor/tis, contemptus  
saeculi. /

D. Ex<sup>2</sup> qua materia<sup>3</sup> con/stat?

M. Scientia et / opinatione.

D. Quid est scientia? /

M. Scientia est cum res / aliqua / certa ratione percipitur, ut eclipsis solis /  
obiectu<sup>4</sup> / fit<sup>5</sup> lunaris corporis.

D. Opinatio / quid est?

M. Opinatio / est cum / certa res latet et nulla firma ratione diffi/niri potest,  
ut / magnitudo / caeli vel profunditas terrae.

D. / In quot partes<sup>6</sup> dividitur?

M. In physicam<sup>7</sup>, / ethicam, / logicam<sup>8</sup>. /

D. Quid est physica<sup>9</sup>?

M. Naturarum scientia inde et phisicus<sup>10</sup> // qui de rerum / natura disputat,  
veluti [cum<sup>11</sup>] dicimus solis / ignem aqua nutriri / multoque hunc luna / ampliorem<sup>12</sup>,  
/ lunam vero terra<sup>13</sup> esse [maio<sup>14</sup>].

---

1 Et, E *Mt* @

2 Ex *MbMt*, Et *Wb*

3 materia *MbMt*, natura *Wb*

4 obiectu *MbMt*, obuectu *Wb*

5 fit *Mt*, sit @

6 partes *MbMt*, species *Wb*

7 physica(m) *Mt*, phisicam @

8 Logica(m) *MbMt*, loica(m) *Wb*

9 physica *Mt*, phisica *WbMb*

10 phisicus, phisyc(us) *Mt*

11 cum *WbMb*, om. *Mt*

12 ampliorem, maio/re(m) a(m)pliore(m) *Mt* @

13 terra, t(er)rae *Mt* @

14 maio<sup>14</sup>, om. *Mt*

- D. In quot / species physica<sup>15</sup> / dividitur?  
M. In arithme/ticam, astronomiam, astrologiam, // mechanicam<sup>16</sup>,  
medicinam, geometriam, musicam. /  
D. Quid / est arithmetica?  
M. Numerorum scientia.  
D. Quid est / astro`no`mia?  
M. Lex astrorum / qua<sup>17</sup> oriuntur / et occidunt / astra.  
D. Quid [est<sup>18</sup>] astrologia?  
M. Ratio astrorum |Wb1v| natura et / potestas / caelique conversio.  
D. Quid est mechanica<sup>19</sup> ?  
M. / Fabricae<sup>20</sup> artis peritia / in metallis, in lapidibus, / et in lignis.  
D. / Quid est medicina?  
M. Curationum / scientia ad temperan/tum et salu/tem corporis et locorum  
inventata. /  
\*D.<sup>21</sup> Quid est geome/tria?  
M. Disciplina spatia men|Mt24r|surandi et magnitudi\*/nes / corporum.  
D. Quid est musica?  
M. Divisio sonorum, va/rietas vocum, / et mo/dulatio canendi. Inde<sup>22</sup> et  
Musa dicitur *apo tu muson*<sup>23</sup>, / id est a quae/rendo<sup>24</sup> quid / per eam primitus  
inveniebatur vis carminum / et modulatio vocis. /
- D. Quid est / ethica?  
M. Moralis scientia. /  
D.<sup>25</sup> Quomodo moralis?  
[M.<sup>26</sup>] Quia de mo/ribus hominum<sup>27</sup> constat.  
D. / In quot<sup>28</sup> species dividitur?  
M. In prudentiam, |Mb47vb| iusti/tiam, fortitudinem, temperantiam.  
D. Quid est / prudentia? /  
M. Agnitio ve/ritatis.

15 physica Mt, phisica WbMb

16 mechanica(m) MbMt, mechaniam Wb

17 qua MbMt, quae Wb

18 est, om. Mt

19 mechanica MbMt, mechaniam Wb

20 fabricae, fabrici Mt @

21 \*D. - magnitudi\* *delevit et i.m. infra correxit manus recentior in Mb*

22 Inde MbMt, unde Wb

23 muson] mus[i]on Mt

24 quaerendo, q(ui)/rendo Mt @

25 D. + De ethica W

26 M. Wb, om. Mb

27 hominum MbMt, humanis Wb

28 quot, q(uod) Mt @

D. Quid est iustitia?  
 M. Dilectio Dei et / proximi. /  
 D. Quid est fortitudo? /  
 M. Diaboli mortisque contemptus. /  
 D. Quid est temperantia?  
 M. Honestas<sup>29</sup> / vel mo/deratio / vitae.  
 D. Et quis finis earum?  
 M. Mores ornant, merita / cumulant, dia/bolum vincunt, caelum aperiunt;  
 prima / intellegit, secunda diligit, ter/tia<sup>30</sup> victoriam dat, quarta // modum<sup>31</sup> imponit.  
 /

D. Quid est logica?  
 M. Rationalis sci/entia.  
 D. Quomodo rationalis?  
 M. // Quia vim [rationis<sup>32</sup>] humanae idoneae / constringit.  
 D. In quot species / dividitur?  
 M. In dialecti/cam et |Wb2r| rethoricam.  
 D. Quid est dialectica?  
 M. Disci/plina ratio/nalis<sup>33</sup> quaerendi, / diffiniendi, et disserendi, vera a falsis // discernens. Dicta autem dialectica quod de dictione / dispu/tat.  
 D. In quot<sup>34</sup> / species dividitur?  
 M. In ysagogas, in<sup>35</sup> cat/hegorias, in formulas / syllogismorum, / in definitiones, in / topica, in periermenias. /

D. Quid sunt<sup>36</sup> ysagoge?  
 M. / Intro/ductiones eo quod introducunt nos per varias / divisio/nes rerum ad proprietatem cuiuslibet / rei.  
 D. Quae sunt par/tes earum? /  
 M. Genus, species, differentia, proprium, / accidens.  
 D. Quid est genus? /  
 M. Genus est / proprie<sup>37</sup> quod speciebus / differt et quid sit ea substantia de qua quaeris commu/ni / vocabu/lo ostendit, ut animal.  
 D. Quot<sup>38</sup> modis di/noscuntur genera?

---

<sup>29</sup> Honestas + uitae Wb

<sup>30</sup> tertia MbMt, tertiam Wb

<sup>31</sup> modum WbMt, nodum Mb

<sup>32</sup> rationis MbMt, om. Wb

<sup>33</sup> rationalis MbMt, ratio/nes Wb

<sup>34</sup> quot, q(uod) Mt @

<sup>35</sup> In Wb, et MbMt

<sup>36</sup> sunt MbMt, e(st) Wb

<sup>37</sup> proprie MbMt, p(ro)p(ri)ae Wb

- M. Ab al/titudine `unius`, / a procreante, / a loco, ex genere dialectico.  
 D. Ab altitudine / unius / quomodo<sup>39</sup>?
- M. Quem/admodum Romani a Romulo nomen accepe/runt<sup>40</sup>.  
 D. A procreante / quomodo?
- M. Ut Orestes / a Tantal<sup>41</sup>, / Tantalus ab Hercule genus habere di/noscitur.  
 D. / Quomodo<sup>42</sup> a loco?
- M. / Quemadmodum Plato Thebanus fuit in ge/nere.  
 D. / Quomodo ex genere dialectico?
- M. Quem/admodum dicimus<sup>43</sup> / genus<sup>44</sup> / esse cui subponitur species;  
 genus ut animal, species / ut homo. `Et` / est genus / proprie quod de pluribus  
 [et<sup>45</sup>] differen|Wb2v|tibus specie<sup>46</sup> in eo quod quid / sit praedicatur.  
 D. Quid est subalternum genus? //
- M. Quod species superiorum, |Mb48r| genus praedicatur inferiorum.  
 D. Quid est / genus generalissimum?
- M. Supra / quod non / sit aliud<sup>47</sup> genus superveni/ens.  
 D. Quid est species?
- M. Species est / quod de pluribus [[et<sup>48</sup>]] diffe/rentibus nu/mero, non specie,  
 in eo quod quid sit praedi/catur, ut homo. / Una [enim<sup>49</sup>] species est hominum  
 secundum<sup>50</sup> naturam, sed / multi / secundum / numerum.  
 D. Quid est specialissimum<sup>51</sup>?
- M. Post / quod non erit alia / species inferior. /  
 D. Quid est differen/tia?
- M. Differentia est quae quale / sit hoc vel illud / animal ostendit, ut si  
 in|Mt24v|terrogas qualis sit homo, / dico / animal rationale mortale.  
 D. Quot<sup>52</sup> modis / fit<sup>53</sup> differentia<sup>54</sup>?  
 M. / Tribus<sup>55</sup> [[modis]].

---

38 Quot *MbMt*, Quod *Wb*

39 Ab altitudine unius / q(uo)m(odo) *MbMt*, Quom(odo) ab altitudine / uni(us) *Wb*

40 accepe/runt *WbMt*, receper(unt) *Mb*

41 tantalo *MbMt*, tantulo *Wb*

42 Quom(odo) a loco *MbMt*, A loco / quom(odo) *Wb*

43 dicimus *MbMt*, domin(us) *Wb*

44 esse genus *Wb*, genus esse *MbMt*

45 & differentib(us) specie *MbMt*, specie differen||tibus *Wb*

46 specie] [in] specie *Mb*

47 genus aliud *Wb*, aliud genus *MbMt*

48 (et) *Mt*, om. *WbMb* @

49 enim *MbMt*, om. *Wb*

50 secundum *MbMt*, s(e)c(un)dam *Wb*

51 specialissimu(m) *MbMt*, species specialissimu(m) *Wb*

52 Quot *WbMt*, Quod *Mb*

53 fit *Mt*, sit @

54 differentia *MbMt*, a differentia *Wb*

- D. / Quibus?  
M. / Communiter, proprie, et magis proprie.  
D. Quomodo communiter? //  
M. Ut stare se/dereque<sup>56</sup> omnibus communiter accidunt. /  
D. Quomodo proprie? /  
M. Quando inseparabili acciden/ti unum / ab alio distat<sup>57</sup>, ut aquilus<sup>58</sup>,  
simus. /  
D. Quomodo / magis proprie?  
M. Quando specifica differentia / de/stiterit, / veluti homo ab equo specifica  
[differentia<sup>59</sup>] differt<sup>60</sup>, / id est rationabili/tate.  
D. / Quid est proprium?  
M. Quando / una quaelibet species natura/liter aliquo certo ad/ditamento  
valet de/signari et ab omni aliarum / specie|Wb3r|rum communione separari.  
D. Quot modis est<sup>61</sup> proprium? /  
M. Quattuor. //  
D. Quibus?  
M. Proprium est quod soli<sup>62</sup> alicui speciei accidit etsi / non omni, ut /  
homini medicum esse; et proprium est / quod om/ni accidit et non soli, ut homini<sup>63</sup> /  
bipedem<sup>64</sup> esse; et pro/prium [est<sup>65</sup>] quod [\*soli<sup>66</sup> et omni [et<sup>67</sup>] aliquando, ut  
homini in se//nectute canescere; et proprium est quod\*] omni et soli [et<sup>68</sup> semper]  
[[accidit<sup>69</sup>]], ut homini / risi/bile<sup>70</sup> esse. Quod etiam sin/gulare proprium est.  
D. Quomodo? /  
M. Quia semper / converti potest, ut quicquid<sup>71</sup> homo est, / risibile est;  
[et<sup>72</sup>] quicquid risibile est, homo est.

---

<sup>55</sup> Trib(us) modis *Wb*, .iii. *Mb*, t(ri)bv<sup>s</sup> *Mt*

<sup>56</sup> sedereq(ue) *MbMt*, sedere. quae *Wb*

<sup>57</sup> distat *MbMt*, abdistat *Wb*

<sup>58</sup> aq(ui)lus *Mt*, acilio *Wb*, acylo *Mb*

<sup>59</sup> differentia *MbMt*, om. *Wb*

<sup>60</sup> differt] diff& a.c. *Mb*

<sup>61</sup> e(st) *Wb*, erit *MbMt*

<sup>62</sup> soli alicui speciei *MbMt*, om(n)i *Wb*

<sup>63</sup> homini *Mb*, hominem *WbMt*

<sup>64</sup> bipedem *WbMt*, bipide(m) *Mb*

<sup>65</sup> est, om. *Mt*

<sup>66</sup> \*soli - quod\* *MbMt*, om. *Wb*

<sup>67</sup> et *Mb*, om. *Mt*

<sup>68</sup> et semper *MbMt*, om. *Wb*

<sup>69</sup> accidit *Mb*, om. *WbMt*

<sup>70</sup> risibile esse *MbMt*, esse risibile *Wb*

<sup>71</sup> quicquid homo est risibile est, et / quicquid risibile est homo est *MbMt*, quicquid  
risibile est homo est, quicquid homo est risibile est *Wb*

<sup>72</sup> & *Mb*, om. *Wb*

- D. Quid est / accidens?  
 [M.<sup>73</sup>] Quicquid abest vel adest praeter substan/tiae / corrup/tionem, ut color candidus vel niger, sta/re vel iacere, esurire / vel satiare<sup>74</sup>.
- D. In quot<sup>75</sup> di/viditur? /  
 M. In separabile et [in<sup>76</sup>] inseparabile. /  
 D. Quomodo? /  
 M. Est separabile accidens dormire, / vigilare; / insep[**Mb48v**]rabile vero ut curvitas naris angustia, vel latitu/do oris.
- D. Quid // sunt categoriae?  
 M. Praedicamenta.  
 D. / Quomodo?  
 M. Dum de / aliqua<sup>77</sup> re loquor, dum<sup>78</sup> de<sup>79</sup> ea praedico. /  
 D. / Quot<sup>80</sup> modis [fit<sup>81</sup>] illa praedicatio / vel locutio?  
 M. In duobus / modis fit<sup>82</sup> locutio nostra: aut de / substantia / aut / de accidentibus.
- D. Quid est substantia?  
 M. Substantia / est quae / maxime et proprie et<sup>83</sup> et principaliter / dicitur, quae nec / in subiecto est neque / de subiecto praedicatur.  
 D. Quomodo? |**Wb3v**|  
 M. Substantia est Plato, Cicero; // in subiecto [est<sup>84</sup>] calvus [et<sup>85</sup>] cris/pus; de subiecto<sup>8687</sup> est 'scribit' vel 'disputat'. / Et ideo<sup>88</sup> substan/tia non est / in subiecto neque de subiecto, sed poteius sub/iectum, / quia in illa sunt alia, non illa in aliis vel / de aliis.
- D. Unde dicitur // substantia?

---

<sup>73</sup> M. *WbMt, om. Mb*

<sup>74</sup> satiare, satiari *Mt @*

<sup>75</sup> quot, q(uid) *Mt @*

<sup>76</sup> in, *om. Mt @*

<sup>77</sup> aliqua re, re aliqua *Mt @*

<sup>78</sup> du(m) *Wb, tu(m) MbMt*

<sup>79</sup> de ea, ea(m) *Mt @legendum?*

<sup>80</sup> Quot, Q(uo)d *Mt*

<sup>81</sup> fit *MbMt, om. Wb*

<sup>82</sup> fit *MbMt, sit Wb*

<sup>83</sup> et principaliter dicitur *MbMt, diciur et principaliter Wb*

<sup>84</sup> e(st) *MbMt, om. Wb*

<sup>85</sup> et *MbMt, om. Wb*

<sup>86</sup> subiecto] subiectus *a.c. Mb*

<sup>87</sup> subiecto est, subiectio(n)e *Mt @*

<sup>88</sup> ideo + [d(e)] *Mt*

- M. Substantia dicitur quia subsistit<sup>89</sup> et est / unaquaeque natura in sua / proprietate.
- D. Quot sunt accidentia?
- M.<sup>90</sup> / Novem.
- D. Quae?
- M. Quantitas<sup>91</sup>, ad / aliquid, qualitas, facere, / pati, situs, ubi, quando, habere. His novem iunctis ad / substantiam, / quam Graeci / *usian* vocant, fiunt decem cathedoriae.
- D. Quid est / quantitas? /
- M. Mensura longitudinis, latitudinis, et altitudinis.
- D. Quid est longitudo?
- M. Ante / et retro.
- D. / Quid est latitudo?
- M. / Dextrum et sinistrum.
- D. Quid / est altitudo<sup>92</sup>?
- M. Sursum / et deorsum.
- [\*D.<sup>93</sup> Quid est sola longitudo?
- M. *Grammaton*, id est linearis mensura\*].
- D. / Quid est // longitudo cum latitudine?
- M. *Epiphanon*<sup>94</sup>, id est superficialis<sup>95</sup> / mensura.
- D. Quid est altitudo cum latitudine / et longitudo?
- M. / Solidum corpus.
- D. Est magis / et<sup>96</sup> **|Mt25r|** minus in quantitate?
- M. Non.
- D. / Quare?
- M. Quia / magis **[bipedale<sup>97</sup>]** vel<sup>98</sup> minus bipedale dici / non potest. /
- D. Quid si / magis longum vel minus longum dicimus esse in quantitate? /
- M. / Non, sed / in cathedoria ad aliquid est.
- D. Quid **[est<sup>99</sup>]** ad aliquid? **|Wb4r|**

---

<sup>89</sup> subsistit *Mb*, subsistat *Wb*

<sup>90</sup> M. + Corporalibus naturis *MbMt*

<sup>91</sup> Quantitas, Qvan/titatis *Mt* @

<sup>92</sup> altitudo *MbMt*, longitudo *Wb*

<sup>93</sup> \*D - mensura\* *MbMt*, *om. Wb*

<sup>94</sup> *Epiphanon Wb*, *Epifanion MbMt*

<sup>95</sup> sup(er)ficialis *MbMt*, li/nearis *Wb*

<sup>96</sup> et, aut *Mt* @

<sup>97</sup> bipedale *MbMt*, *om. Wb*

<sup>98</sup> (ve)l *MbMt*, & *Wb*

<sup>99</sup> est, *om. Mt* @

M. Ad<sup>100</sup> aliquid est / quod dicitur ex altero et sine cuius necessitate esse / non possit, ut duplum |Mb49r| simpli<sup>101</sup> dicitur dumplum<sup>102</sup> et simile / simili dicitur simile.

D. Quid [[est<sup>103</sup>]] / vere et / proprium ad<sup>104</sup> aliquid? /

M. Quod<sup>105</sup> sub uno ortu atque occasu id quod iun/gitur et cui / iungitur / invenitur, ut dominus et servus [[et<sup>106</sup>]] pater et filius / utrumque / vel simul est vel simul non est.

D. Quomodo?

[M.<sup>107</sup>] Quia / si subtrahis // dominum vel patrem<sup>108</sup>, servus et filius non erit. Unde et arri/us(!?) mentitur / filium secundum / tempus posteriorem esse patre<sup>109</sup>, cum / secundum dicalecticae rati/onis necessitatem filium esse patri<sup>110</sup> coae/ter/num constat.

D. Quid est qualitas? /

M. Qualitas [est<sup>111</sup>] [utputa<sup>112</sup>] / dulcedo, austeritas, albedo, ni/gredo.

D. / Quid est / quale?

M. Quale est quotiens album aliquid dicimus / vel nigrum, / dulcem vel austerum.

D. / An qualitas communi/catur cum cathgoriis? /

M. Certe<sup>113</sup> cum omnibus.

D. Quomodo? /

M. In / usia invenitur, ut homo gram/maticus; in quanto<sup>114</sup>, ut alba vel nigra epiphania<sup>115</sup>; in ad aliquid, ut // pru/dens pater; in facere, ut dure<sup>116</sup> saltat; in pati<sup>117</sup>, / ut fortiter fert vul/nera; in loco, [ut<sup>118</sup>] ob/scurus locus; / in tempore, ut calidus

---

100 Ad aliq(ui)d e(st) Wb, Q(ui)d id est Mb, Q(uo)d ide(m) Mt @

101 simpli MbMt, om. sed lacunam reliquit Wb

102 dumplum, duplii Mt @

103 e(st) Mb, om. WbMt

104 ad, id Mt @

105 Quod, Q(uo)t Mt @

106 & Wb, om. MbMt

107 M. MbMt, om. Wb

108 patrem + etia(m) Mt

109 patre Wb, patri MbMt

110 patri coaeternum MbMt, coeter/num patri Wb

111 est, om. Mt @

112 ut puta MbMt, om. Wb

113 Certe MbMt, Quippe Wb

114 quanto MbMt, q(ua)nti/tate Wb

115 epiphania, epifania Mt @

116 dure MbMt, durit(er) Wb

117 pati] pace a.c. Mb

118 ut MbMt, om. Wb



mensis; / in iacere, ut pronus / aut supinus [[iacet<sup>119</sup>]]; [\*in<sup>120</sup> habere, ut decenter / armatum<sup>121\*</sup>]. /

D. Quot<sup>122</sup> habet<sup>123</sup> species [haec<sup>124</sup>] cathego/ria?

M. Quattuor, [quas<sup>125</sup>] quidam<sup>126</sup> genera vocant, / [videlicet<sup>127</sup>] habitum / |Wb4v| vel affectionem, potentiam naturalem vel impotentiam, // passivam qualitatem vel passionem, for/mam vel figuram.

D. / Quid est habitus / vel affectio?

M. Habitus est quod animus longo / tempore habet, ut / virtus / et disciplina. Affectio est / mutabilis mentis impulsio, ut cupiditas / vel iracun//dia vel amor.

D. Quid est inter virtutem et disciplinam? /

M. Dis/ciplina est in rationabilitate ani/mae, virtus / vero in omnibus partibus / animae.

D. Quae<sup>128</sup> sunt partes ani/mae?

M. Rationabilis, iras/cibilis, / concupiscibilis. /

D. Potentia naturalis quid est?

M. Cum quid posse vel non // posse facere<sup>129</sup> aliquis / per naturam videtur.

D. Quomodo?

M. / Visis<sup>130</sup> corporibus / puerorum dicamus in futuro vel cursores vel / pugil/latores fore vel `non´ fore. |Mb49v|

D. Passivae qualitates vel passi/ones quae sunt?

M. Albedo et nigredo et eorum // media, / rubor vel pallor.

D. An haec ex animae corporisve<sup>131</sup> / passione<sup>132</sup> / nascuntur?

M. Profecto<sup>133</sup> / nascuntur, utpu/ta / nigredo corporis, pallor / vel urbor passio animae, / quae, cum diu perseveraverent<sup>134</sup>, / passivas quali/tates sin<sup>135</sup> autem passi/ones nominamus.

D. Quid est figura vel forma? /

---

119 iac& Wb, om. MbMt

120 \*in - armatum\* MbMt, om. Wb

121 armatum Mb, armat(ur) Mt @

122 Quot, Q(uo)d Mt

123 habet species MbMt, species habet Wb

124 haec, om. Mt @

125 quas MbMt, om. Wb

126 quidam] quide(m) a.c. Mb

127 Videlicet MbMt, om. Wb

128 Q(uae) s(unt) Wb, Q(uo)d a.c. Mb, Q(uo)d s(unt) Mt

129 facere aliquis MbMt, aliquis facere Wb

130 Visis MbMt, Ius Wb

131 corporisue Wb, corporis (ve)l Mb, corp(or)isq(ue) Mt

132 passione MbMt, passivae Wb

133 Profecto MbMt, P(ro)fectio Wb

134 p(er)seuerent MbMt, p(er)seuerauerint Wb

135 sin autem MbMt, (ve)l Wb

M. Figu/ra in animalibus / tribuitur, utputa trigonus vel tetra/gonus. /  
Forma autem [[in<sup>136</sup>]] animalibus in quibus formo|Wb5r|sos<sup>137</sup> aliquos vel /  
deformes asse/rimus.

D. An qualitas / contrarietatem<sup>138</sup> recipit?

M. Aliquando recipit<sup>139</sup>, / aliquando // non. Saluti enim contarius est  
languor, iustitiae iniusti/tia<sup>140</sup>; / fusco autem vel pallido, triangulo / vel tetragono /  
nihil<sup>141</sup> est contrarium.

D. Sin<sup>142</sup> ma/gis aut<sup>143</sup> minus recipit?

M. / Interdum<sup>144</sup> magis album |Mt25v| vel magis nigrum / dicimus, magis  
autem trigonum / vel tetragonum<sup>145</sup> dicere<sup>146</sup> minime valemus. /

D. Ha/bentne / per<sup>147</sup> se quid proprium aut singulare hae quattuor  
cathegoriae? //

M. Habent, utputa *usia* / singularitatem ut homo, / contrarietatem ut /  
sanitas [vel<sup>148</sup>] aegritudo. Quantitatis / proprium par vel<sup>149</sup> impar / est  
[magnitudi/ne<sup>150</sup> huic homini]. Ad aliquid vero proprium conversio<sup>151</sup>, ut ser/vus  
domini<sup>152</sup> [et<sup>153</sup>] dominus<sup>154</sup> / servi<sup>155</sup>. Quali/tatis autem<sup>156</sup> / singulare iuxta  
qualitatem simile et<sup>157</sup> dissi/mile, [\*ut<sup>158</sup> dulce dulci, / albo<sup>159</sup> album, calido  
calidum nuncupari so/let\*].

---

136 in *Wb*, om. *MbMt*

137 formo||sos *WbMt*, formosus *Mb*

138 contrarietate(m) recipit *Mb*, in / c(on)trari&ate recipit(ur) *Wb*

139 recipit *MbMt*, recipit(ur) *Wb*

140 iniusti/cia *WbMt*, iniustia *Mb*

141 nihil, nil *Mt* @

142 Sin *MbMt*, Si *Wb*

143 aut *MbMt*, & *Wb*

144 Interdum magis album || (ve)l magis nigru(m) / dicimus. magis au(tem) *MbMt*,  
Aliq(ua)ndo reecipit(ur) albu(m) magis aut(em) nigru(m) *Wb*

145 tetragonu(m) *Mb*, tetragone(m) *Wb*

146 dicere minime *MbMt*, minime dicere *Wb*

147 per se q(ui)d proprium *MbMt*, proprium per se q(u)d(em) *Wb*

148 vel *MbMt*, om. *Wb*

149 (ve)l *MbMt*, & *Wb*

150 magnitudi/ne huic homini *MbMt*, om. *Wb*

151 c(on)uersio *MbMt*, e(st). ut in / se c(on)uertant(ur). ac sing sibi natura c(on)iuncta  
*Wb*

152 d(omi)ni *Mb*, domino *Wb*

153 & *MbMt*, om. *Wb*

154 dominus serui *Mb*, dominus seruo *Wb*, d(omi)ni seru(us) *Mt* @

155 serui *Mb*, seruo *Wb*

156 autem, aut *Mt* @

157 et, aut *Mt* @

158 \*ut - solet\* *MbMt*, om. *Wb*

159 albo album calido calidum *Mb*, album albo. calidum calido *Mt* @

- D. / Quid est facere et pati?  
M. In quibus / maxime verborum / ratio / constat, et semper pariter esse  
necesse [est<sup>160</sup>].  
D. Unde / procedunt? /  
M. Ex fonte / qualitatis.  
D. Quomodo? /  
M. Utputa quod<sup>161</sup> calidum facit, calidum sit / necesse / est; / et qui docet,  
[cum<sup>162</sup> docet], doctor est et discipulum facit. / Unde etiam / in calido et in  
doctore / [vel<sup>163</sup> discipulo] quale esse sentimus. /  
D. An con/trarietatem recipiunt<sup>164</sup>?  
M. Etiam ut dulce et ama|**Wb5v**|rum. //  
D. Quomodo?  
M. [Necesse<sup>165</sup> est amarum] / dulce non esse ut dulcedinem / recipiat  
alienam.  
D. An // magis aut<sup>166</sup> minus recipiunt<sup>167</sup>?  
M. Utiq[ue].  
D. [**Mb50r**] Quomodo? /  
M. Ut magis vel minus docet, et magis / vel minus doc/tus [est<sup>168</sup>]. /  
D. Quid est iacere?  
M. Situs vel positio corpo/ris si iaceat quis<sup>169</sup> stet / vel sedeat, / nam  
semper in loco / esse quolibet modo sit necesse est<sup>170</sup> omne / solidum corpus.  
D. / Quid est ubi et quando?  
M. / Ubi in loco [et<sup>171</sup>] quando / in tempore [est<sup>172</sup>]. / Omne [enim<sup>173</sup>]  
corpus locum aliquem in quolibet tempore occu//pat.  
D. Quid est / habere?  
[M.<sup>174</sup>] [Est<sup>175</sup>] habere multis mo/dis.  
[D.<sup>176</sup> Quomodo?

160 e(st) *MbMt, om. Wb*

161 quod, q(uidem) *Mt @*

162 cu(m) docet *MbMt, om. Wb*

163 (ve)l discipulo *MbMt, om. Wb*

164 recipiunt *WbMt, recipiunt(ur) Mb*

165 Necesse est amarum *MbMt, om. sed lacunam reliquit Wb*

166 aut *MbMt, & Wb*

167 recipiunt *WbMt, recipiunt(ur) Mb*

168 e(st) *MbMt, om. Wb*

169 quis + (ve)l *Mt*

170 est om(n)e *MbMt, eam est Wb*

171 & *MbMt, om. Wb*

172 e(st) *MbMt, om. Wb*

173 enim *MbMt, om. Wb*

174 M. *WbMt, om. Mb*

175 Est *Wb, om. Mb, post modis infra Mt`*

M.] utputa / disciplinam<sup>177</sup>, iustitiam, virtu/tes, vel vitia<sup>178</sup> / in animo habere; in cor/pore ut albedinem, nigre/dinem . Ex quantitate, ut quattuor / vel quinque / pedum / dicitur, quod habere longitudinem<sup>179</sup>. In parte corporis, / ut anu/lum in digito. Circa / corpus, ut vestem / et indumenta. Partes / corporis, ut caput, pedes, et / manus. Aliquod vas vi/num vel far. / Ex possessione, / ut dominum vel rus<sup>180</sup> dicimus habere?

[\*D.<sup>181</sup> An licitum / est dicere / patri filium, viro uxorem, filio genitorem<sup>182</sup> habere?

M.\*] / Non.

D. Quare? /

M. Quod<sup>183</sup> non potest haberi<sup>184</sup>, / quod habet habentem, / sed / potius patri esse filium, viro uxorem. filio genitorem / esse dicere / debe/mus.

D. An plena oratio ex his decem |Wb6r| cathegoriis<sup>185</sup> constare potest? /

M. [\*Potest<sup>186</sup>.

D. Quomodo? /

M.\*] Augustinus, / magnus orator, filius illius, / stans / in templo, hodie infulatus, disputando fati/gatus.

D. / Quid<sup>187</sup> [sunt<sup>188</sup>] / formulae syllogismorum<sup>189</sup>?

M. Affirma/tiones rei dubiae.

D. Unde constant<sup>190</sup>? /

M. / Ex adnun/tiatione.

D. Quid est adnuntiatio?

M. Oratio verum // aut falsum signifi/cans in nominativo casu<sup>191</sup> cum<sup>192</sup> 'est' et 'non est'. /

[\*D.<sup>193</sup> Quomodo? /

---

176 D. Quomodo. M. *MbMt, om. Wb*

177 disciplina(m) *MbMt, disciplina Wb*

178 uitia *MbMt, uicin(a) Wb*

179 longitudine(m) *MbMt, longitudine Wb*

180 rus + `nos´ *s.l. Mt*

181 \*D. - M.\* *MbMt, om. Wb*

182 genitore(m) *Mt, gentorem @*

183 Quod, Q(uo)t *Mt @*

184 haberi, hab(er)e *Mt @*

185 cathegoriis *MbMt, kathegoriis Wb*

186 \*Potest - M.\* *WbMb, om. Mt*

187 Quid *Mb, Q()t Wb*

188 sunt *MbMt, om. Wb*

189 syllogismor(um) *Mt, sillogismoru(m) Mb, syllogissimor(um) Wb*

190 constant *MbMt, constat Wb*

191 casu *MbMt, casu Wb*

192 cu(m) e(st) & non e(st) *MbMt, e(ss)e & n(on) e(ss)e Wb*

- M. Ut ‘homo est’ ‘homo non est’\*].  
 D. Quid [[est<sup>194</sup>]] in aliis / casibus?  
 M. Nihil verum signi/ficans addi/to ‘est<sup>195</sup>’ vel ‘non est’, nisi addantur<sup>196</sup> aliae partes.  
 D. / Da exemplum. //  
 M. Utputa in genitivo: hominis<sup>197</sup> est, ut sit mortalis / rationalis. Sic / in ceteris / casibus.  
 D. Ex quo<sup>198</sup> syllogismi / confici debent<sup>199</sup>?  
 M. Aut ex uni/versalibus aut ex / particula|**Mt26r**|ribus aut singularibus aut indiffinitis |**Mb50v**| proposi/tionibus.  
 D. Universalibus quomodo?  
 M. Ut omnis / ho/mo iustus est / vel<sup>200</sup> non est.  
 D. Particularibus quomodo?  
 M. / Ut quidam homo iustus est vel non est. /  
 D. Singulaibus / quomodo?  
 M. Ut Homerus iustus est vel non est.  
 D. Indiffinitis / quomodo? /  
 M. Ut homo iustus est vel non est.  
 D. / Quomodo appellantur hae / propositi/ones?  
 M. Praedicativae et<sup>201</sup> sunt simplices.  
 D. / Quomodo praedicativae? /  
 M. / Quia [homo<sup>202</sup>] substantia est, iusti/cia accidens et de homine praedicatur. /  
 D. Suntne |**Wb6v**| aliae propositiones<sup>203</sup>? /  
 M. Etiam sunt [quae<sup>204</sup> dicuntur] conditio/nales.  
 D. Quomodo / [conditiones<sup>205</sup>]?  
 M. Quibus aliqua conditio subpo/nitur, ut / omnis homo si bonus est, / iustus est; ita homo / iustus est si bonus est; et ita [[similiter<sup>206</sup>]] caelum `si` rotundum / est, vo/lu/bile [est<sup>207</sup>]; ita caelum volubile est si rotundum est. /

193 \*D. - est\* MbMt, om. Wb

194 e(st) Wb, om. MbMt

195 e(st) (ve)l non e(st) MbMt, e(ss) (ve)l n(on) e(ss)e Wb

196 addantur + (et) Mt @

197 hominis est MbMt, homini se Wb

198 quo MbMt, q(ui)b(us) Wb

199 debent Mb, debentur Wb, deb't Mt

200 (ve)l MbMt, iust(us) Wb

201 &] [s]& Wb

202 homo MbMt, om. Wb

203 p(ro)positiones WbWt, p(rae)dicationes Mb

204 quae dicuntur, om. Mt @

205 c(on)diciones Mb, om. Wb, c(on)ditionales Mt @

206 similit(er) Wb, om. MbMt

- D. Qualiter syllogismus confici / debet?  
M. / Sepissime ex / tribus.  
D. Ex quibus?  
M. Ex duobus propositionibus / et conclu/sione.  
D. Quomodo?  
M. Ut / omnis [virtus<sup>208</sup>] utilis est, castitas / autem vir/tus est, castitas igitur<sup>209</sup> utilis est.
- D. Quid est / diffinitio?  
M. / Sensuum circumpositio<sup>210</sup>. /  
D. Quomodo / debet incipi<sup>211</sup> vel finiri?  
M. Incipit ergo a genere / paulatim / transi/ens per species et pervenit ad proprium. /  
D. Quomodo?  
M. Ut homo ani/mata substantia / est rationalis mortalis / risibilis.  
D. Quot<sup>212</sup> species / sunt dif/initionis<sup>213</sup>?  
M. Quindecim, ex quibus octo / dialecticorum, septem / sunt rethorum.  
D. / Da spe/cies dialecticorum.  
M. Prima [est<sup>214</sup>] substantialis, ut / homo est animal ra/tionale mor/tale sensus dis/ciplinaeque capax. Secunda notitialis<sup>215</sup> ex acti/one, / ut beatus vir qui in lege domini [meditabitur<sup>216</sup>] die ac nocte. / Tertia / qualitativa, ut speciosus [forma<sup>217</sup>] / prae filiis hominum etc. |W7r| Quarta differen/tia, ut rex pius et modestus; / tyrannus [autem<sup>218</sup>] / impius et inimitis. Quinta pri/vantiva, / ut deus neque [\*corpus<sup>219</sup> neque animal neque ullum ele/mentum neque sensus / noster neque\*] intellectus neque aliquid quod his capi possit. / Sexta / indigentiva, ut / quadrans est cui deest dodrans<sup>220</sup>, / ut sit assis. Septima diffinitiva, / ut lex domini / inre/prehensibilis [est<sup>221</sup>] convertans<sup>222</sup> animas [testimonia<sup>223</sup>] etc. / Octava est iuxta rationem, / ut ho|Mb51r|mo est microcosmus. //

207 e(st) MbMt, om. Wb

208 uirtus MbMt, om. W

209 igit(ur) Wb, aut(em) MbMt

210 circumpositio, co(m)positio Mt @

211 incipi, i(n)cip(er)e Mt @

212 Quot, Q(uo)d Mt @

213 dif/initionis MbMt, diffinitionu(m) Wb

214 e(st) MbMt, om. Wb

215 notitialis MbMt, notialis Wb

216 meditabit(ur) MbMt, om. Wb

217 forma MbMt, om. Wb

218 au(tem) MbMt, om. Wb

219 \*corpus - neque\* MbMt, om. Wb

220 dodrans MbMt, todrans Wb

221 est, om. Mt @

- D. Cui parti dialecticae artis hae diffinitiones ad/herent<sup>224</sup>? /  
M. Maxime / topicis.  
D. Quae sunt topica? /  
M. Sedens argumentorum, fontes sensuum, // origines / dictionum.  
D. In quot species dividuntur?  
M. In tres. /  
D. In quas? /  
M. Aut enim / a negotio, aut a<sup>225</sup> rebus, aut ex/trinsecus assumuntur.  
D. / A negotio quomodo?  
M. A toto, // a partibus, a fine.  
D. Quomodo<sup>226</sup> a toto?  
M. / Totum duobus / modis est: aut genere, [aut<sup>227</sup>] particulari.  
D. // Quomodo<sup>228</sup> a genere? /  
M. Ut omnis virtus utilis est, iusticia autem virtus est, / ergo iusticia utilis  
est. /  
D. / A particulari quomodo? /  
M. Ut si mundus dei providentia regitur, homines // autem pars mun/di  
[sunt<sup>229</sup>], humanae igitur res dei providentia / reguntur. /  
D. A partibus quomodo?  
M. Ut si de/pelli / morbos salutemque servari / mederique<sup>230</sup> vulneribus  
[W7v] utile est, quae sunt partes [Mt26v] medicinae, utilis / est igitur me/dicina.  
D. Quomodo a fine?  
M. Ut si<sup>231</sup> beatum esse bo/num est, [et<sup>232</sup>] iusti/tia / bona est.  
D. Argumenta topicorum quae / aliunde attrahuntur / quot<sup>233</sup> species  
habentur?  
M. Tredecim. / A con/iugatis<sup>234</sup>, a genere, a specie, a simi/litudine, / a  
differentia, a contariis, ab antecedentibus, / a conse/quentibus, / ab adiunctis, a  
repugnantibus, a causis, / ab effectibus, a comparatione. /  
D. / A coniugatis quomodo? /

---

222 convertans, c(on)u(er)tens *Mt* @

223 testimonia, *om. Mt* @

224 adherent *MbMt*, ad/herent(ur) *Wb*

225 a *Mt*, *om.* @

226 Quomodo a toto *MbMt*, A toto quomodo *Wb*

227 aut, *om. Mt* @

228 Quomodo a genere *MbMt*, A genere quomodo *Wb*

229 sunt *MbMt*, *om. Wb*

230 mederiq(ue) *MbMt*, mederib(us) *Wb*

231 si beatum esse, beatu(m) si e(st) *Mt* @

232 et *MbMt*, *om. Wb*

233 quot, q(uo)d *Mt* @

234 coniugatis, c(on)/iungatis *Mt* @

- M. Ut sicut<sup>235</sup> pascuus ager<sup>236</sup> est, vis est compascere.  
 D. / A ge/nere quomodo?  
 M. Ut / si libidinosus [est<sup>237</sup>], [et<sup>238</sup>] adultum est.  
 D. A spe/cie / quomodo?  
 M. Ut si crudelis est, crudeliter agit.  
 D. / A similitudi/ne quomodo? /  
 M. Similitudo fit<sup>239</sup> aut / ex contrariis aut paribus<sup>240</sup>, ut<sup>241</sup> sub eadem ratione. //  
 D. Ex / contrariis quomodo?  
 M. Ut si his ignosci<sup>242</sup> convenit, / qui `im`prudentes / leserunt, his qui necessario / profuerunt, non / oportet gratiam habere.  
 D. A pa/ribus<sup>243</sup> quomodo?  
 M. / Ut locus in mari sine<sup>244</sup> portu / intutus est navibus, // sic<sup>245</sup> animus qui sine fide est, non potest amicis<sup>246</sup> esse / portuosus. /  
 D. / Sub eadem ratione quomodo?  
 M. / Ut qui filium vendidit, iniquam [Mb51v] rem fecerit<sup>247</sup>, / et qui emit, [inique<sup>248</sup> fecit].  
 D. A dif/ferentia quomodo? |W8r|/  
 M. Ut Virgilius non Diomedis equus<sup>249</sup>, non currum [cernis<sup>250</sup>] Achil/lis.  
 D. / A con/trariis quomodo?  
 M. Ut si honestum est<sup>251</sup> aliquid, turpe / non est. /  
 D. A consequente quomodo?  
 M. Ut si mu/liet peperit, cum // viro concubuit.  
 D. Ab antecedentibus quomodo?  
 [\*M.<sup>252</sup> Ut ibi praecedit / prae/dicatio, sequitur et factum.

---

235 sicut, si *Mt* @

236 ager est *MbMt*, est ager *Wb*

237 est, *om. Mt* @

238 & *MbMt*, *om. Wb*

239 fit *MbMt*, sit *Wb*

240 paribus, a parib(us) *Mt* @

241 ut, aut *Mt* @

242 ignosci *MbMt*, cognosci *Wb*

243 pa/rib(us) *MbMt*, partib(us) *Wb*

244 sine portu *WbMt*, fine pontu *Mb*

245 sic + nauib(us) sic *Mt*

246 amicis esse *MbMt*, esse amicis *Wb*

247 fecerit, fec(it). sic *Mt* @

248 inique fecit, *om. Mt*

249 equus *Mb*, equos *WbMt*

250 cernis *Mb*, *om. Wb*, c(er)nit *Mt*

251 est aliquid *MbMt*, aliquid est *Wb*

252 \*M. - quomodo?\* *MbMt*, *om. Wb*



- D. Ab adiectivis quomodo?\*
- M. / Ab adiunc/tis queritur quid ante rem / ut apparatus<sup>253</sup>, quid in re / ut strepitus pedum, / quid post rem ut pallor et rubor. /
- D. A re/pugnantibus quomodo? /
- M. Ut ea die, qua cedis<sup>254</sup> / Romae facta est, Athenis fui, cede<sup>255</sup> / inter/esse non potui.
- D. Quomodo<sup>256</sup> / a causis?
- M. Ut qui<sup>257</sup> lucrificandi causa / venit<sup>258</sup> / in templum, sacrile/gus est.
- D. Ab effectibus<sup>259</sup> quomodo? /
- M. Ut de/generes animos timor ostendit.
- D. A con/parati/one quomodo? /
- M. Tribus modis comparatio / fit: a maiori, [[\*a<sup>260</sup> minori, a pari. A maiori\*]], ut tu [[non<sup>261</sup>]] po/tes unanimos<sup>262</sup> / amare<sup>263</sup> [~~in<sup>264</sup> praelio~~] fratres. A minori, [ut<sup>265</sup>] si adulterum / licet occidere, / licet et loris cedere. A pa/ri, ut tu potes / aeneam manibus sub/ducere gravim<sup>266</sup>, nos aliquid contra / rutilos iuvisse / nefan/dum est.
- D. Quid [sunt<sup>267</sup>] periermeniae? /
- M. Interpretationes specie/rum orationis.
- D. / Quae<sup>268</sup> interpreta/tiones?
- M. Omnis utique res / quae una est, et uno [sermo/ne<sup>269</sup>] poterit significari, / aut per nomen / aut per verbum / demonstrari<sup>270</sup>. Per nomen substantia, per verbum / actio |Wb8v| vel / passio, ut homo currit vel [homo<sup>271</sup>] non<sup>272</sup> currit.

253 apparat(us) *MbMt*, appareat *Wb*

254 cedis *Wb*, cedes *MbMt*

255 cede, cedi *Mt* @

256 Quomodo a causis *MbMt*, A causis quomodo *Wb*

257 qui lucrificandi *MbMt*, q(ui)d lucri faciendi *Wb*

258 venit in templum, in templum venit *Mt* @

259 effectib(us) *Wb*, effectis *MbMt*

260 \*a - maiori\* *Wb*, *om. MbMt*

261 n(on) *Wb*, *om. MbMt*

262 unanimos *Mb*, una inimicos *Wb*, unanimes *Mt*

263 amare, arma/re *Mt* @

264 in p(rae)lio *Mb*, *om. Wb*, i(n) p(rae)lia *Mt*

265 ut *MbMt*, *om. Wb*

266 gravim, graiv(m) *Mt* @

267 sunt *MbMt*, *om. Wb*

268 Quae *Wb*, Quomodo *MbMt*

269 sermone, *om. Mt* @

270 demonstrari, demonstrat(ur) *Mt* @

271 homo *MbMt*, *om. Wb*

272 n(on) currit *Wb*, n(on)rit *Mb*, urit(ur) *Mt* @

- D. Quid harum // singulare partium?
- M. Totum interpretatur<sup>273</sup> / quicquid mens / conceperit ad loquendum, quia quod mens intellegit, / elocutio<sup>274</sup> interpre/tatur per / *catantafasin*<sup>275</sup> [vel<sup>276</sup> *apofasin*].
- D. Quot<sup>277</sup> species<sup>278</sup> sunt / perierme`ni`arum? /
- M. Septem.
- D. Quae?
- [M.<sup>279</sup>] Nomen, verbum, // oratio, enuntiatio, affirmatio, / negatio, contra/dictio.
- D. Nomen quid est?
- M. Vox / significativa /|**Mb52r**| secundum placitum sine tempore definitum aliquid signi/ficans in / nomi|**Mt27r**|nativo casu cum<sup>280</sup> ‘est’ et ‘non est’, in obliquis / vero casibus nihil, / cuius nulla pars significati/va<sup>281</sup> separata, / ut ‘Socrates’. /
- D. Quomodo vox significativa?
- M. Omne / enim nomen [signi/ficat<sup>282</sup>] ali/quid visibile vel in`vi`bile, substantiale vel / accidens.
- D. Quomodo? /
- M. Nam omnis / natura quae / substantia est, cui<sup>283</sup> aliquid accidat / necesse est, ut ho/mini<sup>284</sup> in corpore color, in animo disci/plina. /
- D. Si om/nis natura quae [est<sup>285</sup>], substantia est, et omni substantiae // aliquid [accidat<sup>286</sup>] necesse est, quid<sup>287</sup> igitur deo accidit, cum / et ipse / sub/stantialis natura est.
- M. Non ei accidit / quippiam, utputa neque / bonitas neque iusticia, sed // ipse [est<sup>288</sup>] bonitas ac<sup>289</sup> iustitia et cetera / talia.
- D. Quomodo [est<sup>290</sup>] / nomen vox significativa secundum pla/citum? /

---

273 int(er)p(re)t(at)ur Wb, interpretantur MbMt

274 elocutio, electio Mt @

275 catafasin MbMt, catantafrasin Wb

276 vel apofasin MbMt, om. Wb

277 Quot, Q(uo)d Mt @

278 species sunt, sunt species Mt @

279 M. Mt, om. Wb @

280 cu(m) e(st) & non e(st) MbMt, e(ss)e & n(on) e(ss)e Wb

281 significatiua MbMt, significata Wb

282 significat MbMt, om. Wb

283 cui + ut Wb

284 homini in MbMt, ho/mini(m) Wb

285 e(st) MbMt, om. Wb

286 accidat, om. Mt @

287 quid, q(uidem) Mt

288 est, om. Mt @

289 ac Mb, & Wb

- M.<sup>291</sup> Id est secundum **|W9r|** compositionem gentium singularum.  
 D. Quomodo?  
 M. / Nam / res eadem<sup>292</sup> omnibus / sunt gentibus, nomina vero / earum situ linguarum **[[sunt<sup>293</sup>]]** / composita.  
 D. Quomodo nomen si/ne tempore?  
 M. / Nomen itaque tempus / minime sicuti / verbum attrahit.  
 D. Quomodo significat aliquid // de/finitum?  
 M. Nam omne nomen cum substantiali<sup>294</sup> sit, in nomina/tivo casu aliquid certum signi/ficat in / affirmatione vel nega/tione.  
 D. Quid in aliis casibus? /  
 M. Nihil nisi additis aliis // partibus ad plenam signifi/cationem.  
 D. Quomodo nomen nulla pars / significativa // seperata<sup>295</sup>?  
 M. ‘Socrates’ nomen<sup>296</sup> trisillabum est, / quodsi<sup>297</sup> per syl/labas separas, nec ‘so’ nec ‘cra’ / nec ‘tes’ per se aliquid / sig/nificat.  
 D. Quodsi ‘domus’ dividitur in ‘do’ et ‘mus’, / an utriusque / sig/nificativum?  
 M. Significativum quidem est<sup>298</sup>, / nam<sup>299</sup> ‘mus’ nomen, ‘do’ ver/bum; sed nihil pertinet / ad prioris / nominis significaitonem.  
 D. / Verbum quid est?  
 M. / Vox significativa secundum / placitum cum tempore **|Mb52v|** definitum aliquid significans et accidens.  
 D. Quid / est definitum // aliquid significans et accidens? /  
 M. Omne verbum actum passionemque<sup>300</sup> significat, et / cuilibet / substantiae necesse est ut accidant. /  
 D. **|W9v|** Quomodo?  
 M. Ut hominis **[videre<sup>301</sup> vel]** videri accidens est et / cetera<sup>302</sup> / talia.  
 D. Si omnia verba actum vel passionem / significant, unde / neutralia?  
 M. Non ideo quod // unum ex his non significant, sed / quia uiformiter / semper proferuntur.

---

290 e(st) *MbMt, om. Wb*

291 M. + [S] *Mt*

292 eade(m) *MbMt, eade(m) Wb*

293 s(unt) *Wb, om. MbMt*

294 substantiali sit *Mb*, substantia ver/iti(?) *Wb*, sub(stanti)ale sit *Mt*

295 separata *MbMt*, sup(er)ata *Wb*

296 nomen trisillabum *WbMt*, trisillabum nomen *Mb*

297 quodsi, Q(uo)t si *Mt* @

298 e(st) *Mt, om.* @

299 nam *MbMt*, si(?) *Wb*

300 actum passione(m)q(ue) *Wb*, actum & passi/one(m) *Mb*, (et) actu(m) (et) passione(m) *Mt* @

301 uedere (ve)l *MbMt, om. Wb*

302 cetera *MbMt*, e(ss)et *Wb*

- D. Quomodo uniformiter? //
- M. Aut actum<sup>303</sup> / solum ut manduco, vel passionem solam ut vapu/lo.
- D. / Oratio quid est? /
- M. Ordinatio partium congruam / perfectam`que´ [sententiam<sup>304</sup>] /  
demonstans cuius partium / aliquid separatum / est significativum. /
- D. Quomodo separatum signifi/cativum?
- M. Ut ‘Virgilius Aeneidas<sup>305</sup> cecinit’ /<sup>306</sup> haec / tria separata [aliquid<sup>307</sup>]  
per se significant.
- D. Quid est enun/tia/tio? /
- M. Oratio<sup>308</sup> veri falsique significativa.
- D. Quomodo? /
- M. Nam / sunt principales orationis species quinque, / vi/delicet enuntia/tiva,  
interrogativa, imperativa, / deprecativa, vocativa.
- D. / An / omnes pertinent ad / dialecticos<sup>309</sup>?
- M. [Sola<sup>310</sup>] enuntiativa [dialec/ticorum<sup>311</sup>], ceterae autem /  
gramma/ticorum.
- D. Enuntiativa<sup>312</sup> quid<sup>313</sup> [est]? /
- M. Quae aliquid verum / vel falsum significat, ut ‘homo est’ [Mt27v] [vel<sup>314</sup>  
‘[homo]] non est’. /
- D. Quid / huic commune cum philosophis?
- M. Quod<sup>315</sup> in / ea [omnes<sup>316</sup> suas] posuerunt<sup>317</sup> / controversias, / sive de  
veritate [rerum<sup>318</sup>] sive<sup>319</sup> / [de<sup>320</sup>] falsitate disputaverint<sup>321</sup>. /
- D. Quid est affirmatio? [Wb10r]

---

303 actum solum *MbMt*, solum actum *Wb*

304 sententia(m) *MbMt*, *om. Wb*

305 cecinit eneidas *Wb*, aeneidas cecinit *Mb*, eneidos cecinit *Mt*

306 cecinit / + [dit] *Mb*

307 aliquid per se *Mb*, per se *Wb*, per se aliquid *Mt*

308 Oratio, Ort(o) *Mt* @

309 dialecticos, dyialectica(m) *Mt*

310 Sola *MbMt*, *om. Wb*

311 dialecticoru(m) *MbMt*, *om. Wb*

312 Enu(n)tiatua *Mt*, Enuntiatio @

313 quid est, q(uae) *Mt* @

314 (ve)l homo *Wb*, *om. Mb*, (ve)l *Mt*

315 Quod, Q(uo)t *Mt*

316 om(ne)s suas *MbMt*, *om. Wb*

317 posuer(unt) *WbMt*, posuerint *Mb*

318 reru(m) *MbMt*, *om. Wb*

319 siue *Wb*, (ve)l *MbMt*

320 de *Wb*, *om. MbMt*

321 disputaverint, disputau(er)u(n)t *Mt*

- M. Alicuius de / aliquo, ut socrates [*\*est*<sup>322</sup>; [vel alicuius de aliquo, ut / Socrates non est]; vel\*] ali/cuius de aliqua / re, ut / caelum volubile<sup>323</sup> est.  
 [\*D.<sup>324</sup> Negatio<sup>325</sup> quid est?
- M. / Alicuius / ab aliquo, ut socrates non est; vel<sup>326</sup> alicuius ab<sup>327</sup> aliqua / re, ut caelum volubile non est\*].
- D. Contradictio / quid est? /
- M. Oppositio affirma/tionis<sup>328</sup> et negationis, / ut ‘Socrates disputat’ ‘Socrates non dispu/tat’. /
- D. Quid / est rethorica?
- M. Disciplina ad persumendum quoque<sup>329</sup> ido/**Mb52r**nea.
- D. Quae distantia [[est<sup>330</sup>]] inter / dialecticam et rethoricam? /
- M. Dialec/tica<sup>331</sup> ad inveniendas res acutas<sup>332</sup>, rethorica // ad inventas dicendi / facienda<sup>333</sup>. Unde et dicitur *apo tu / rethorem*<sup>334</sup>, id est a copia dicendi.  
 /
- D. / Quid<sup>335</sup> [[est<sup>336</sup>]] eius officium / aut finis?
- M. Officium vero eius<sup>337</sup> est ad persuasionem / apposite dicere, finis / autem dictione persuadere.
- D. Ex qua // materia constat?
- M. Ex ratione civili.
- D. Quid est ratio<sup>338</sup> / ci/vilis?
- M. Omnis patria quicquid agit, / ratio<sup>339</sup> civilis dici poterit.
- D. In quot<sup>340</sup> / dividitur?
- M. In elo/quen/tiam [et<sup>341</sup>] [[in<sup>342</sup>]] sapientiam.

322 \*est - vel\* Mb, om. Wb, e(st) (ve)l Mt @

323 volubile + non Mb

324 \*D. - est\* WbMt, om. Mb

325 Negatio quid est Wb, Quid est negatio Mt

326 (ve)l Mt @@@

327 ab, d(e) Mt @

328 affirmationis et negationis Mb, affirmationis (ve)l negationis Wb, negationis (et) affirmationis Mt @

329 q(uo)q(ue) Wb, quodque MbMt

330 e(st) Wb, om. MbMt

331 Dialec/tica MbMt, Rethorica Wb

332 acutas Mt, acuta Mb, acta Wb @

333 facienda, facunda Mt @Mt legendum?

334 rethorem, rethesin Mt @Mt

335 Quid, Q(uo)d Mt @

336 e(st) Wb, om. MbMt

337 eius est, ei(us)de(m) Mt @

338 ratio ciuilis MbMt, ciuilis ratio Wb

339 ratio ciuilis MbMt, ciuilis / ratio Wb

340 quot MbMt, q(uo)d Wb

- D. Eloquentia quid est? /  
M. Exertita/tio dicendi.  
D. Unde capitur<sup>343</sup>? /  
M. Arte sive studio vel // natura.  
D. Quid est ars?  
M. Quae significantiam<sup>344</sup> sui / plenam non ha/bet, / sed intellegitur ad aliquid pertinere.  
D. / Quomodo?  
M. Utputa aut ars / grammatica<sup>345</sup> aut |W10v|/ ars rethorica est.  
D. An<sup>346</sup> ars simplex est?  
M. Mini/me, / sed duplex.  
D. Quomodo?  
[\*M.<sup>347</sup> / Aut erit intrinsecus aut extrinse/cus.  
D. Quomodo?\*
M. Ars extrinsecus solam / scientiam tradit, in/trinsecus / autem<sup>348</sup> traditam<sup>349</sup> quibus<sup>350</sup> ratio/nibus agatur, ostendit.  
D. Quid est studium? /  
M. Pertinatia<sup>351</sup> / ani/mi ad aliquid agendum.  
D. Natura quid est?  
M. / Omne / quod perfectum est, natura est. Sed alia [[est<sup>352</sup>]] sen/sibilis, / alia insensibilis.  
D. / Sensibilis<sup>353</sup> quid est?  
M. Quae natu/rali ingenio disciplinae / capax est, / utputa humana. /  
D. Sapientia quid est?  
M. Quae divina atque / humana / [[optime<sup>354</sup>]] / novit.  
D. Si rethorica constat ex ratione / civili, ci/vilis autem ratio in eloquentia et sapientia // versatur, necessarium/ne est rethoricam arte studeri ab / aliqua natura sensibili?

---

341 & MbMt, om. Wb

342 In Wb, om. MbMt

343 capit(ur) MbMt, caput(ur) Wb

344 significantia(m) sui plena(m) MbMt, significantia sui / plena Wb

345 grammatica aut ars rethorica e(st) MbMt, rethorica e(st). aut || ars gra(m)matica Wb

346 An + an repetiit Mt

347 \*M. - Quomodo?\* MbMt, om. Wb

348 autem, aut Mt @

349 tradita(m) MbMt, tradita Wb

350 quibus MbMt, qui Wb

351 Pertinatia MbMt, P(er)tinata Wb

352 e(st) Wb, om. MbMt

353 Sensibilis q(ui)d e(st) Mt, Quid e(st) sensibilis Wb, Sensibilis quae e(st) Mb

354 optime Wb, om. MbMt

M. // Necessarium est, scilicet / ab humana, quae cum rationalis est, etiam praestantia artificiosae / rationis praeferri necesse est.

D. Si<sup>355</sup> ratione / praeferri / necesse est, cur rethorica in omni humana / natura non est?

M. Est / quidem<sup>356</sup>; sed sicut studiosis<sup>357</sup> ex/ertitio<sup>358</sup> capitur, hique<sup>359</sup> vilis/simi atque amici<sup>353v</sup> cissimi cives patriae aluntur<sup>360</sup>.

D. Quomodo neglegitur?

M. Qui eloquentiam / solam sine sapientia posse decernunt.

D. An sapientia sine / eloquentia oberit? /

M. [Oberit<sup>361</sup>] quidem, quia [W11r] per eloquentiam vim / suam exierit<sup>362</sup> sapientia, verum / tamen sapientia prodest / sine eloquentia, eloquentia autem / numquam proderit sine sapientia.

D. Quae / distantia est // inter oratorem<sup>363</sup>, sophistam, et rethorem?

M. Rethor est / doctor litterarum et artis [Mt38r] atque traditor eloquentiae, / sophista / apud quem dicendi exercitium discitur, / orator vero qui in / causis pri/vatis ac publicis<sup>364</sup> plena et / perfecta utitur eloquentia.

D. Quot / sunt partes rethoricae / artis?

M. Quinque.

D. Quae?

M. Inventio, / dispositio, / elocutio, memoria, pronuntiatio.

D. Partes he<sup>365</sup> / quo / spectent<sup>366</sup>, insinua

M. Per inventionem orator excogitat // vera aut verissimilia<sup>367</sup> dicenda.

D. Quomodo? /

M. Nam duo [[sunt<sup>368</sup>]] genera / argumentorum: necessarium et / probabile. [[\*Necessarium<sup>369</sup> in veris rebus, probabile\*]] in veris/similibus. /

D. Per dispositionem quomodo?

M. Ut inventa necessariis locis prout<sup>370</sup> / praesens ratio utilitatis aut decoris exierit<sup>371</sup> ponantur.

---

355 Si ratione *WbMt*, spiratione *Mb*

356 quidem, eq(ui)de(m) *Mt* @

357 studiosis] studiosus *a.c. Wb*

358 exertitio, exercitatio *Mt* @@@

359 hique) *MbMt*, his *Wb*

360 alunt(ur)] alunun(?) *a.c. Wb*

361 Oberit *MbMt*, *om. Wb*

362 exierit *Mb*, exierit *WbMt*

363 oratorem + (et) *Mt*

364 publicis *Mt*, puplicis *Mb*, plublicis *W*

365 he *Mt*, esse *Mb*, *om. Wb* @

366 spectent *MbMt*, spectant *Wb*

367 ueri similia *MbMt*, ueris multa *Wb*

368 s(unt) *Wb*, *om. MbMt*

369 \*Necessarium - probabile\* *Wb*, *om. MbMt*

- D. Per / elocu/tio/nem quomodo?
- M. Scilicet ut in singularibus verbis / non sit bar/barismus, ne in<sup>372</sup> / pluribus solecismus<sup>373</sup> quatenus / verba et senten/tias competenter applicet ad in/venta / et<sup>374</sup> disposita.
- [\*D.<sup>375</sup> Per memo/riam quomodo?
- M. Quatinus argumenta vel verba satis elocuta / fir/mitter teneat\*].
- D. Per pronuntiationem<sup>376</sup> quomodo? |W11v|
- M. Ut rem [mag/nam<sup>377</sup>] dicitur<sup>378</sup> pompa cor/poris vocisque perden/datur, rem autem [humilem<sup>379</sup>] dicitur<sup>380</sup> haec eadem moderatius<sup>381</sup> / ostendat<sup>382,383</sup> |Finit Wb|
- D. Si civilis ratio / materia est artis rethoricae, materia vero causam in se habere / de qua / status conficitur, necesse est an ipsa causa genere cog/noscitur?
- M. Cognoscitur. Nam aut / demonstrativa est, aut delibe|Mb54r|rativa, aut iudicialis.
- D. Demonstrativa quae est?
- M. / Quae est / in laude vel vituperatione alicuius certe personae.
- D. Delibe/rativa quae<sup>384</sup> est?
- M. Quae po/sita in publicis rebus assertionis / suae sententiam, dicit insuasionem vel dissuasionem.
- D. / Iudicialis / quae est?
- M. Quae in iudicio cuius posita duo agit: aut accu/sat aut petit, / e contra aut defendit aut negat.
- D. Quot circum/stantiis causa firmatur?
- M. Septem. /
- D. Quibus?
- M. Persona, factum, / tempore, loco, modo, occasione, facultate.
- D. Status causarum // quot sunt?
- M. Rationales quatuor, legales quinque.

---

370 prout + [locis] *Mt*

371 exierit *Mb*, exigerit *WbMt* ???

372 in / plurib(us) *Mt*, impluribus @

373 soloecism(us) *Mt*, solecismus *Wb*, sollecismus *Mb*

374 et *MbMt*, ut *Wb*

375 \*D. - teneat\* *MbMt*, om. *Wb*

376 p(ro)nuntiatione(m) *MbMt*, enuntiatione(m) *Wb*

377 mag/na(m) *MbMt*, om. *Wb*

378 dicitur, dictur(us) *Mt* @

379 humilem *MbMt*, om. *Wb*

380 d(icitu)r *Wb*, dicturus *MbMt* ???

381 moderatius *MbMt*, moderatiua *Wb*

382 ost(e)ndat] ost(e)ndit a.c. *Mt*

383 hic librarius scribere desinit *Wb*

384 quae e(st) *Mb*, q(uo)m(odo) *Mt*



- D. Quid / est status?
- M. Ubi contraversia<sup>385</sup> / consistit inter partes.
- D. Da status / rationales.
- M. Primus facti vel coniecturae, secundus nominis, // tertius qualitatis, quartus translationis.
- D. Quomodo facti? /
- M. Utrum factum sit an non.
- D. / Quomodo nominis?
- M. Utpote utrum / factum sacrilegium an furtum sit<sup>386</sup> nominandum.
- D. / Quomodo / qualitatis?
- M. Utrum factum utile an inutile `an` iustum an iniustum sit<sup>387</sup>, / quin etiam status dicitur generalis et habet partes duas. /
- D. Quas?
- M. Iuridicalem et negocialem. /
- D. Negocialis quae est? /
- M. In qua quid viris sit<sup>388</sup> ex civili more pensatur.
- D. Iuridicalis // quae est?
- M. In qua aequi et iniqui<sup>389</sup> et praemii, aut penae ratio / quaeritur. Quae dividitur in duas / partes.
- D. In quas?
- M. In absoluta et assumptivam.
- D. Absoluta quae est?
- M. Quae in se / contra iuris et invidiae quaestionem.
- D. Assumptiva quae est?
- M. / Cum qua factum **Mt28v** defenditur, aliquo foris argumento assumpto.
- / Quae quattuor habet<sup>390</sup> partes.
- D. Quas?
- M. Comparationem, / relationem, remotionem, concessionem.
- D. Comparatio quae est?
- M. In / quo aliud aliquo factum rectum / aut utile contenditur.
- D. Relatio **Mb54v** quae est?
- M. In qua factum actitari alterius demonstratur inductione. /
- D. Remotio quae est?
- M. In qua intentio facti / in causam aut rem removetur.
- D. Concessio / quae est?

---

<sup>385</sup> c(on)t(ro)u(er)sia *Mt*, c(on)trauersio *Mb*

<sup>386</sup> sit *Mb*, fit *Mt*

<sup>387</sup> sit *Mb*, fit *Mt*

<sup>388</sup> sit *Mb*, fit *Mt*

<sup>389</sup> iniqui + aut(em) *Mt*

<sup>390</sup> habet partes *Mb*, partes habet *Mt*

- M. In qua / non<sup>391</sup> factum probatur, sed petitur ut ignoscatur. Quae dividitur [in<sup>392</sup> duas partes]: in / pur/gationem et deprecationem.
- D. Purgatio quae<sup>393</sup> est?
- M. In qua non factum / sed voluntas facientis<sup>394</sup> / defenditur. Quae dividitur in impruden/tiam, casum, necessitudinem.
- D. Inpru/dentia quae<sup>395</sup> est?
- M. In qua / non negatur factum, sed imprudenter actum esse.
- D. Casus<sup>396</sup> quis est? /
- M. In qua de/monstratur aliqua vis fortunae voluntati obstitisse. /
- D. Necessitudo quae<sup>397</sup> est?
- M. In qua / factum quadam vi defenditur acti/tari.
- D. Deprecatio quae<sup>398</sup> est?
- M. In qua confitetur factum / consulto agi, / et petitur gratia ignoscendi.
- D. Translationis quomodo?
- M. Cum apud / quem aut qui / aut cum quibus aut quomodo aut apud quos aut / quo iure aut quo tempore factum agi quaeritur.
- D. / Statu autem / causae invento quomodo erit considerandum?
- M. Utrum simplex / a coniunc/ta sit questio.
- D. Da status scriptionales.
- M. Primus ex / scripto et sententia, secundus / ex ambiguo, tertius ex contrariis / legibus, quartus ex ratio`ci`natione, quintus ex diffinitione. /
- D. / Ex scripto et sententia quomodo?
- M. Cum alter verbis ipsis quae / scripta sunt utitur, alter ad id / quod scriptorem sensisse<sup>399</sup> dicet<sup>400</sup> omnem / adiungit dictionem vel cum in quocumque scripto nas/citur controversia, / in legibus<sup>401</sup>, testamentis, pactis, edictis.
- D. Ex ambiguis quomodo? /
- M. / Utpota: aio te acida<sup>402</sup> Romanos vincere posse.
- D. Ex contrariis / legibus quomodo? /
- M. Dum [de<sup>403</sup>] una re alia lex aliter cavet et<sup>404</sup> aliter al/tera.

391 non factum *Mb*, factum non *Mt*

392 in duas partes *Mt*, *om. Mb*

393 quae *Mb*, q(ui)d *Mt*

394 facientis defenditur *Mb*, defenditur facientis *Mt*

395 quae *Mb*, q(uid) *Mt*

396 Casus quis est *Mb*, Q(ui)d e(st) casus *Mt*

397 quae *Mb*, q(uid) *Mt*

398 quae *Mb*, q(uid) *Mt*

399 sensisse *Mt*, sesisse *Mb*

400 dicet *Mb*, dice(n)s *Mt*

401 legibus + in *Mt*

402 acida *Mb*, eacida *Mt*

403 de *Mb*, *om. Mt*

404 et aliter *Mt*, aliter et *Mb*

- D. Ex ratiocinatione et dif/finitione quomodo?  
M. Dum / scriptum aliter alia ratione interpretatur, alia aliter.  
D. An / in quo|**Mb55r**|libet statu aliqua sunt considerata?  
M. Sunt quidem.  
D. / Quomodo?  
M. Disceptatio<sup>405</sup>, ratio, iu/dicatio, firmamentum.  
D. Dis/ceptatio quae<sup>406</sup> est?  
M. Utputa iure non fecisti, / iure feci. /  
D. Ratio quae<sup>407</sup> est?  
M. Utputa quare iure fecerit.  
D. Iudica/tio quae<sup>408</sup> est?  
M. / Iure ne fecerit.  
D. Firmamentum quid est?  
M. / Firmissima defensoris argumentatio. /  
D. Quot generibus / auditorem causa commendat?  
M. Hoesto, ammirabili, / humili, / ancipiti, obscuro.  
D. Honesto quomodo?  
M. In quo au/ditor opinionem sequitur sine / oratione.<sup>409</sup>  
D. Ammirabili quomodo? /  
M. In quo alienatus mente capitur insinuatione.  
D. Hu/mili / quomodo?  
M. In quo inimicitia eius attentione recuperatur. /  
D. Ancipiti quomodo?  
M. / In quo est causa turpis et honesta, sed au/ditor capi benivolentia  
suggeritur. |**Mt29r**|  
D. Obscuro quomodo?  
M. In / quo per inplexam causam benivolus attentus et docilis capi / debet  
/ auditor.  
D. Quot sunt partes orationis?  
M. Sex.  
D. / Quae?  
M. Exordium, narratio, particio, / confirmatio, reprehensio, conclusio.  
D. Exordium quid est?  
M. Oratio quae auditorem / idonee ad/piscitur per principium et  
insinuationem.  
D. Quomodo? /

---

<sup>405</sup> disceptatio. ratio *Mb*, Disceptationu(m) *Mt*

<sup>406</sup> quae *Mb*, q(uid) *Mt*

<sup>407</sup> quae *Mb*, q(uid) *Mt*

<sup>408</sup> quae e(st) *Mb*, q(uo)m(odo) *Mt*

<sup>409</sup> oratione *Mb*, or()e *Mt*

- M. Si autem<sup>410</sup> fidem facit per benivolentiam, / attentionem, docilitatem, / aut commovet per apologorum attributionem.
- D. Quid est nar/ratio<sup>411</sup>? /
- M. Rerum gestarum aut ut gestarum expositio.
- D. Quomodo?
- M. Ges/tarum rerum / expositio negotiorum civilium et historiarum, aut / ut gestarum expositio comendi/arum<sup>412</sup> fabularum et thematum. /
- D. Narratio quomodo probatur?
- M. Ut sit brevis aperta [et<sup>413</sup>] / probabilis. /
- D. Quid est particio.
- M. Divisio rerum ad ipsam causam de qua / loqueris perti/nentium.
- D. Quomodo perspicua esse dinoscitur?
- M. [In<sup>414</sup>] distri|**Mb55v**|butione et concessione.
- D. / Concessione quomodo?
- M. / Quae ostendit quid<sup>415</sup> adversarius profitetur, quidque<sup>416</sup> in discep`ta`ti`one versetur.
- D. / Distributione quomodo?
- M. Ut audi/tor certas res animo teneat, quidque<sup>417</sup> brevitati abso/lutioni [et<sup>418</sup>] paucitati insistat quatinus luculenter necessa/riis dictionibus insudet<sup>419</sup>.
- D. Confirma/tio quid est?
- M. Argu/mentatio<sup>420</sup> qua<sup>421</sup> fidem et auctoritatem orator nititur adipisci. / Quae etiam / duobus modis fit.
- D. Quibus?
- M. Aut ex personis aut / ex negotiis.
- D. Ex personis quomodo? /
- M. Nam per nomen natu/ram victum fortunam habitum affectionem, studia, consilia / facta, / casus, orationes possunt<sup>422</sup> fieri, argumentationes aut in / laude vel vituperatione. /
- D. Ex negotiis quomodo?
- M. Ex quibus / tria<sup>423</sup> sunt argumenta sumenda.

410 au(tem) *Mt*, aut *Mb*

411 narratio *Mb*, enar/ratio *Mt*

412 comedi/arum) *Mt*, co(m)mediaru(m) *Mb*

413 & *Mb*, om. *Mt*

414 In *Mt*, om. *Mb*

415 q(uid) *Mt*, q(uod) *Mb*

416 q(uid)q(ue) *Mt*, q(uo)dq(ue) *Mb*

417 q(uid)q(ue) *Mt*, q(uo)dq(ue) *Mb*

418 & *Mb*, om. *Mt*

419 insud(et) *Mt*, insudat *Mb*

420 Argu/m(en)tatio *Mb*, Argum(en)to *Mt*

421 qua *Mb*, q(uo) *Mt*

422 possunt fieri *Mb*, fieri possunt *Mb*

- D. Quae?  
M. Quid ante rem, quid / in re, / quid post rem.  
D. Quomodo?  
M. Utpote ante rem spes / [lucris<sup>424</sup>], causa inimicitie; in re nox somnus; / post rem cru/ento gladius rubor vel pallor.  
D. An uniformis est argumenta/tio? /  
M. Non, sed probabilis aut necessaria esse debet.  
D. Ne/cessaria in quot dividitur? /  
M. In complexionem, in enumeratio/nem, in simplicem conclusionem.  
D. Probabilis in quot / dividitur? /  
M. In opinionem et similitudinem, ex quibus similitudo in contra/riis et in / paribus spectatur<sup>425</sup>.  
D. Suntne aliae argumenta/tiones?  
M. Sunt, quae in perductionem vel ratioci/nationem / fiunt.  
D. Inductio quid est.  
M. Oratio / quae per certas res quaedam incerta probat, et nolen/tem<sup>426</sup> ducit / in assensionem.  
D. Quomodo?  
M. Ut in evangelio<sup>427</sup> interro/ganti de proximo per induc/tionem, sacerdotis levitae et sama|**Mb56r**|ritani quis fit proximus eius manifestabatur. /  
D. Ratiocinatio / quid est?  
M. Argumenti confirmatio.  
D. Quomodo?  
M. Proposici/one, assump/tione, conclusione, quod est tripartitus syllogis/mus.  
D. Reprehensio quid est?  
M. Oratio, quae post confir/ma/tionem dicentis oppositam confirmationem eliminat.  
D. / Quomodo?  
M. Aut |**Mt29v**| per falsum, aut [per<sup>428</sup>] commune, aut per remo/tum, aut per [leve<sup>429</sup>, aut per] offensum, aut per adversarium argu//mentum roboratur, aut per incomplexionem et enumera/tionem.  
D. Quid est conclusio?  
M. Totius / causae exitus vel de/terminatio.  
D. In quot dividitur?

---

423 t(ri)a *Mt*, tres *Mb*

424 lucris *Mb*, om. *Mt*

425 spectat(ur) *Mt*, spextatur *Mb*

426 nolen/te(m) *Mt*, nolente *Mb*

427 euuangelio(!) *Mb*, aeugl'io *Mt*

428 p(er) *Mt*, om. *Mb*

429 leue. Aut p(er) *Mb*, om. *Mt*

- M. In enumerationem, / in dignationem / conquestionem<sup>430</sup>.  
D. Quid est enumeratio?  
M. / Per quam disperse res orationis coguntur in unum.  
D. Quid // est indignatio?  
M. Odium in adve`rsa´rium vel offensio in eius / causam.  
D. Quid est conquestio<sup>431</sup>?  
M. / Oratio auditoris nu(mer)am / captans<sup>432</sup> in qua primum mitem et misericordem animum eius / conficere oportet. /

---

<sup>430</sup> c(on)q(ue)stione(m) *Mt*, c(on)quaestione(m) *Mb*

<sup>431</sup> c(on)q(ue)stio *Mt*, c(on)quaestio *Mb*

<sup>432</sup> captans *Mt*, captaris *Mb*